

Y TYST

Sefydlwyd 1867 Cyfrol 156 Rhif 29 Gorffennaf 20, 2023 50c.

AWN I FETHLEM BAWB DAN GANU

*Bethlehem, Gwaelod-y-garth
yn dathlu 150 mlwydd
oed yr adeilad
presennol*

Trwy gydol mis Mehefin eleni, bu aelodau Bethlehem, Gwaelod-y-garth, yn dathlu 150 mlwydd oed yr adeilad presennol. Er mai 1872 sydd ar y garreg sydd ar dalcen blaen y capel, mae'r cofnod canlynol o *Y Tyst a'r Dydd* (rhifyn 13 Mehefin 1873), sy'n adrodd hanes agor y capel 'newydd', yn nes ati siŵr o fod:

Mae y Bethlehem hwn wedi ei adeiladu mewn man hyfryd iawn – llawer gwell



yma na'r un y safai yr hen gapel arno. Lluch, baw, a sŵn peiriannau oedd oddiamgylch yr hen gapel, ond coed prydferth, a sŵn adar y nefoedd yn canu oddirhwng eu cangau sydd yn amgylchynu y newydd. Capel trymaidd ac anghyfleus oedd yr hen, ond capel ysgafn a gwir gyfleus yw y newydd.

Adeiladwyd yr hen gapel fwy na deugain mlynedd yn ôl, a chafodd ei helaethu ddwy waith.

Cymerodd yr agoriad le dydd Sabboth a Llun y 1af a'r 2il cyfisol.

Yr oedd y cynulliad yn anarferol o fawrion trwy y dydd, a'r awel ddwyfod



yn esmwyth chwythu trwy bob peth, nes ei gwneud yn hyfryd iawn i fod yn bresennol.

Yr hen gapel

Mae'r hen gapel gwreiddiol yn dal i sefyll, ar safle tu ôl i ysgol gynradd y pentref, ond ei fod ers amser maith wedi ei droi yn dŷ annedd – mae cofnod am yr agoriad yn rhifyn mis Ebrill 1832 o gylchgrawn *Yr Efangelydd*:

Ar y trydydd a'r pedwerydd o Fawrth 1832 agorwyd addoldy newydd perthynol i'r Annibynwyr a elwir Bethlehem wrth 'Forge' Pentyrch ... y mae'r Bethlehem hwn yn gangen o'r Taihirion ac i fod dan ofal gweinidogaethol D(avid) Jones. Mae'r Deml hon yn adeilad hardd a chyfleus i addoli, a chan ei bod wedi ei hadeiladu mewn ardal lluosog ei thrigolion, gobeithio y caiff llaweroedd les tragwyddol yn y Deml newydd.

Gweinidogion

Bu Bethlehem yn hynod ffodus o'i gweinidogion, weithiau ar y cyd a chapeli eraill yn y cylch, un ai yn llawn amser neu'n rhan amser, a hynny ers cyfnod David Jones (1829–33).

Yma y bu y canlynol yn gwasanaethu: y Parchedigion John Lewis (1834–37); David Davies (1837–38); Lemuel Smith (1840–42); John Jones (1842/44?–72); Morgan Charles Morris (1874–80); Owen Lloyd Roberts (1883–86); Tomos Jenkyn Rees (1891–95); Robert Griffith Berry (1897–1945); Gwilym Morris (1947–68); Ifor Rees (llanw yn y cyfnod 1968–74); Rhys Tudur (1974–84); Thomas James (TJ) Davies (1985–2000); Gareth Evans

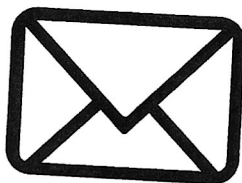


Llongyfarchiadau mawr iawn i Elinor Wyn Reynolds, eglwys y Priordy, Caerfyrddin – ac un o dîm golygyddol *Y Tyst* – ar ennill y wobwr farddoniaeth Llyfr y Flwyddyn 2023 am ei chyfrol o gerddi *Anwyddoldeb*. Hefyd llongyfarchiadau i Huw a Luned Aaron, eglwys Ebeneser Caerdydd, ar ennill gwobr plant a phobl ifanc am eu llyfr *Dwi Eisiau bod yn Ddeinosor*.

GOHEBIAETH

Hyfforddiant Diwinyddol Heddiw

Yn hanesyddol, mae dilynwy'r y ffydd Gristnogol wedi arddel safbwyntiau diwinyddol efengylaidd uniongred neu safbwyntiau rhyddfrydig sy'n credu bod y Beibl yn agored i ddehongliadau.



Ar wefan Cymrugyfan, mae yn diffinio'i hun fel:

'Cydwethrediad rhwng eglwysi a sefydliadau efengylaidd er mwyn plannu a chryfhau eglwysi ar draws Cymru.

'Mae Cymru yn profi argyfwng presenoldeb yn yr eglwys. Ar hyn o bryd mae llawer o drefi a channoedd o bentrefi heb yr un eglwys efengylaidd. Yn ogystal mae yna lawer o bobl a chymunedau Cymraeg eu hiaith heb fynediad i'r eglwys nac i neges Iesu Grist yn eu hiaith eu hiaith eu hunain.

'Mae Cymrugyfan yn gweithio i weld eglwysi'n cael eu sefydlu, yn arbennig lle nad oes eglwys efengylaidd yn bodoli, a lle mae angen i eglwys gael eu hatgyfnerthu yn eu heffeithlonrwydd.

Gwneir hyn yn bennaf drwy hyfforddi a mentora grŵp o arweinwyr arloesol drwy brosiect Derwen.'

Un o gredôau Cymrugyfan yw: 'Y bydd yr Arglwydd Iesu yn dychwelyd yn ei

berson, i farnu pawb a gweithredu condemnad cyfiawn Duw ar y rhai dydd heb edifarhau gan dderbyn y rhai a brynwyd i ogoniant tragwyddol.

Partneriaeth newydd yw Rhwydwaith Daniel Rowland rhwng Ysgol Ddiwinyddiaeth Union a rhai sy'n rhannu'r Efengyl yn y Gymraeg neu mewn cyd-destunau dwyieithog yng Nghymru. Amcan y rhwydwaith yw darparu hyfforddiant diwinyddol cyfrwng Cymraeg gan feithrin mwy o gydweithrediad cenhadol a phlannu eglwysi yng Nghymru.

Wrth bori yn ngwefan yr Union School of Theology sylwaf fod y sefydliad hyfforddi efengylaidd hwn wedi ei wreiddio yn America ac yn gweithredu ar draws y byd. Ni lwyddais i gael hyd i fersiwn Cymraeg un o greddau'r Union School of Theology, 'that the Lord Jesus Christ will return in power and glory. That there is to be a resurrection and final judgment of all people issuing in eternal blessedness for believers and eternal punishment for the wicked.'

Ers cau Coleg Diwinyddol y Presbyteriaid yn Aberystwyth chwarter canrif yn ôl, mae ymddangos bod addysg ddiwinyddol yr enwad wedi bod yn ddiffocws a braidd yn annelwig. Bu darpariaeth ar y cyd rhwng yr enwadau yma yn y gogledd dan arweiniad y Parchedig Athro Elwyn Richards a'r diweddar Barchedig Athro Euros Jones.

A oes rhywun yn gwybod beth yw strwythur hyfforddi gweinidogion presennol pob enwad unigol yma yng Nghymru? Neu a yw adain efengylaidd Rhwydwaith Daniel Rowland yr Union School of Theology wedi canfod gwagle, ac yn gweld cyfle i gamu i mewn?

Eifion Wynne, Rhuthun

AWN I FETHLEM BAWB DAN GANU – PARHAD

Rowlands (2000–06); Robert Alun Evans (2008–16).

A bellach ers ymddeoliad R Alun, Delwyn Siôn, yr 'Un Seren', sydd wedi bod wrth y llyw fel arweinydd penigamp ar y capel.

Dathlu a diolch

Wrth i'n mis Mehefin o ddathlu ym Methlehem ddod i ben, mynegwn ein diolch i bawb sydd wedi bod yn rhan o hynny – trwy fynychu'r oedfaon, yn aelodau, cyfeillion ac ymwelwyr – trwy gymeryd rhan trwy lais, llun a gweithred – trwy ddewis a chanu hoff emynau, tan arweiniad crefftus Eilir Owen Griffiths, a chyfeiliant swynol Delyth Evans – trwy asbri heintus cyflwyniadau plant yr ysgol Sul a'u rhieni – trwy bytiau amserol a phwrpasol Delwyn Siôn trwy gydol y mis – a'r cyfan yn cael ei gloi yn gelfydd gyda her a chyfeiriad i Fethlehem wrth gamu i'r ganrif a hanner nesaf, a hynny yn raslon a diymffrost gan ein cyn-weinidog, y Parchedig R. Alun Evans.

Cynhyrchwyd logo arbennig ar gyfer y dathlu gan y pensaer Alwyn Harding Jones. A bu'r artist Anthony Evans yn brysur yn ei stiwdio yn creu portread cyfoes o'r capel ac fe ymgorfforwyd englyn o waith Rhys Powys yn gelfydd arno – mae'r cyfuniad yn cyfleu yn berffaith yr hyn sy'n gwneud Bethlehem, Gwaelod-y-garth, mor arbennig i'n heddiw a'n hyfory.

Yn y Gwaelod, gyda'n gilydd – y down i Dŷ llawn llawenydd;
Hafan ddiffwdan ein ffydd,
Manna yng nghysgod Mynydd.

[Mae nifer gyfyngedig o brintiau o'r llun [maint 24" x 16"] ar werth am £35, gyda chyfran o'r gost yn mynd i gronfa ein helusen leol, Cymdeithas Alzheimer Cymru. Gellir cysylltu â'r Ysgrifennydd rhodrigj@btinternet.com, am fwy o wybodaeth.]

Rhodri-Gwynn Jones
Ysgrifennydd

CYFLE CYFFROUS I WEINIOGAEATHU I BLANT, IEUENCTID A THEULUOEDD



Swyddog Plant, Ieuencid a Theuluoedd Cynllun EFE,
(3 diwrnod yr wythnos)

Ydych chi'n angerddol dros rannu gobaith Iesu Grist ag eraill?

Ydych chi eisiau gweithio gyda phlant, ieuencid a theuluoedd?

Mae Cynllun EFE yn chwilio am berson brwdfrydig i arwain a datblygu'r gwaith o gyflwyno'r Efengyl trwy gydweithio â chapeli, eglwysi ac ysgolion yn y pentrefi rhwng Y Wyddfa a Chaernarfon.

Am fanylion llawnach am y swydd a ffurflen gais, cysylltwch â John Roberts ar johntyhen@aol.com - neu ffoniwch (01286) 650450

Y dyddiad cau ar gyfer ceisiadau yw 31 Gorffennaf 2023